

Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет
«Харківський авіаційний інститут»

Кафедра Екології та техногенної безпеки (№ 106)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Гарант освітньої програми

Михайло ФІАЛКА

(підпис)

(ім'я та прізвище)

«17» вересня 2026 р.

**СИЛАБУС *ОБОВ'ЯЗКОВОЇ*
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

Безпека життєдіяльності та цивільний захист
(назва навчальної дисципліни)

Галузь знань: К Безпека та оборона
(шифр і найменування галузі знань)

Спеціальність: К9 Правоохоронна діяльність
(код і найменування спеціальності)

Освітня програма: Правоохоронна діяльність
(найменування освітньої програми)

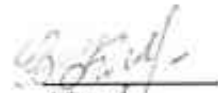
Форма навчання: денна

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Вводиться в дію з «01» вересня 2026 р.

Харків 2026

Розробник: старша викладачка Валерія КЛЕЄВСЬКА
(посада, науковий ступінь і вчене звання, ім'я та прізвище)

(підпис)

Силабус навчальної дисципліни розглянуто на засіданні кафедри (№ 106)
Екології та техногенної безпеки
(назва кафедри)

Протокол № 1 від «02» вересня 2026 р.

Завідувач кафедри к.т.н., доцент
(науковий ступінь і вчене звання)

(підпис)

Вікторія КРУЧИНА
(ім'я та прізвище)

Погоджено з представником здобувачів освіти:

(підпис)

Таїсія БИРЗУЛ
(ім'я та прізвище)

1. Загальна інформація про викладача

- Клеєвська Валерія Леонідівна;
- старший викладач;
- перелік дисциплін, що викладає:
- радіаційна екологія;
- гідрометеорологія та кліматологія;
- нормування антропогенного навантаження на навколишнього середовища;
- екологічна безпека.

Напрями наукових досліджень: забезпечення безпечного функціонування людини в умовах виникнення надзвичайних ситуацій, прогнозування екологічних та соціально-економічних наслідків надзвичайних ситуацій.

- v.kleyevska@khai.edu

1. Опис навчальної дисципліни

Форма здобуття освіти	денна, заочна
Семестр	3
Мова викладання	українська
Тип дисципліни	обов'язкова
Обсяг дисципліни: кредити ЄКТС/ кількість годин	3 кредити ЄКТС/ 90 годин (56 годин аудиторної роботи з них: 32 години лекцій, 24 години практичних занять; СРЗ – 34 годин)
Види навчальної діяльності	лекції, практичні роботи
Види контролю	поточний контроль, модульний контроль, семестровий контроль - залік
Пререквізити	загальні знання фізики, хімії, біології
Кореквізити	відповідно до освітньої програми
Постреквізити	Відповідно до освітньої програми

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: формування у здобувачів освіти компетентностей щодо основних питань безпеки життєдіяльності, охорони праці, екології та цивільного захисту.

Завдання: Засвоєння здобувачами освіти новітніх теорій щодо забезпечення безпеки життєдіяльності, безпеки виробничої діяльності та безпеки в умовах надзвичайних ситуацій, класифікації небезпечних та шкідливих виробничих чинників та надзвичайних ситуацій.

Компетентності, які набуваються:

Інтегральна компетентність: здатність вирішувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в сфері правоохоронної діяльності.

Загальні компетентності (ЗК):

Після закінчення цієї програми здобувач освіти буде здатен:

- застосовувати знання у практичних ситуаціях (ЗК1);
- адаптуватися та діяти в новій ситуації (ЗК7);
- приймати обґрунтовані рішення (ЗК8).

Програмні результати навчання (ПРН або РН):

- надавати невідкладну, зокрема, домедичну і медичну допомогу (ПРН19).

3. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1.

Змістовний модуль 1. Безпека життєдіяльності

Тема 1. Категорійно-понятійний апарат безпеки життєдіяльності. Ризик. (ЗК1, ЗК7, ЗК8) (ПРН19, частково)

Безпека. Небезпека. Класифікація небезпек. Ризик. Методи оцінки ризику.

Лекція. Категорійно-понятійний апарат безпеки життєдіяльності. Ризик.

Практичні роботи. Попередній аналіз безпечності технічної системи.

Самостійна робота. Оцінювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача. Небезпеки. Ризик.

Тема 2. Фізіологічні та психологічні критерії безпеки людини. (ЗК1, ЗК7, ЗК8) (ПРН19, частково)

Основні фізіологічні системи організму людини. Загальна характеристика аналізаторів людини. Рефлекси і рефлексорна дуга. Загальне уявлення про психіку людини.

Лекції. Фізіологічні та психологічні критерії безпеки людини.

Практичні роботи. Визначення перової системи.

Самостійна робота. Оцінювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача. Зовнішні аналізатори. Внутрішні аналізатори. Психіка. Темперамент. Увага. Пам'ять.

Тема 3. Законодавчі аспекти охорони праці. (ЗК1, ЗК7, ЗК8) (ПРН19, частково)

Положення законодавчих документів України в галузі охорони праці. Система управління охороною праці.

Лекція. Законодавчі аспекти охорони праці.

Практичні роботи. Розслідування нещасного випадку на виробництві. Інструктаж.

Самостійна робота. Оцінювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача. Закон України «Про охорону праці». Нещасні випадки.

Тема 4. Безпека виробничих процесів. (ЗК1, ЗК7, ЗК8) (ПРН19, частково)

Основні травмонебезпечні та шкідливі фактори виробничого середовища. Методи і засоби зменшення виробничого травматизму і професійних захворювань. Санітарно-гігієнічні вимоги до умов праці. Шкідливі хімічні речовини, біологічні чинники, виробничий тиск, вібрація, шум, ультразвук, інфразвук.

Лекція. Безпека виробничих процесів.

Самостійна робота. Оцінювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача. Шкідливі та небезпечні виробничі фактори.

Модульний контроль 1.

Змістовний модуль 2. Психологічний захист

Тема 5. Надзвичайні ситуації. Визначення, класифікація. (ЗК1, ЗК7, ЗК8) (ПРН19, частково)

Надзвичайні ситуації. Інформаційно-термінологічний апарат. Класифікація надзвичайних ситуацій.

Лекція. Надзвичайні ситуації. Визначення, класифікація.

Практична робота. Складання переліку надзвичайних ситуацій, ймовірних для суб'єкту господарської діяльності.

Самостійна робота. Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача. Надзвичайні ситуації ДК 019: 2010.

Тема 6. Цивільний захист. Система цивільного захисту в Україні. (ЗК1, ЗК7, ЗК8) (ПРН19, частково)

Цивільний захист. Основні положення Кодексу цивільного захисту України. Єдина державна система цивільного захисту населення і територій.

Лекція. Цивільний захист. Система цивільного захисту в Україні.

Практичні роботи. Пригнозування екологічних та соціально-економічних наслідків надзвичайних ситуацій техногенного характеру. Прогнозування екологічних та соціально-економічних наслідків надзвичайних ситуацій природного характеру.

Самостійна робота. Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача. Кодекс цивільного захисту України. ЄДІС ЦЗ.

Тема 7. Глобальні екологічні проблеми. (ЗК1, ЗК7, ЗК8) (ПРН19, частково)

Поняття глобальних екологічних проблем. Зміни клімату, забруднення атмосферного повітря, забруднення об'єктів сфери, утворення відходів, зменшення біорізноманіття.

Лекція. Глобальні екологічні проблеми

Самостійна робота. Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача. Наслідки глобальних екологічних проблем. Зусилля людства.

Тема 8. Оцінка шкоди довкіллі від бойових дій. (ЗК1, ЗК7, ЗК8) (ПРН19, частково)

Шкода атмосферному повітрю від несанкціонованих викидів забруднювальних речовин внаслідок бойових дій. Забруднення і пошкодження земель внаслідок бойових дій. Шкода водним об'єктам внаслідок бойових дій. Шкода природним відповідному фонду. Методики оцінки.

Лекція. Оцінка шкоди довкіллю від бойових дій.

Практична робота. Оцінка шкоди довкіллю внаслідок бойових дій.

Самостійна робота. Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача. Методики оцінки шкоди, завданої компонентам навколишнього природного середовища внаслідок бойових дій.

Модульний контроль 2

4. Індивідуальне завдання

Індивідуальне завдання виконанням індивідуально не передбачено.

5. Методи навчання

Словесні (розповіді, лекції, дискусії), наочні (ілюстрування), проблемне навчання.

6. Методи контролю

Поточний письмовий контроль, залізничне тестування, підсумковий (залік)

7. Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують здобувачі

7.1. Розподіл балів, які отримують здобувачі (кількісні критерії оцінювання)

Складові навчальної роботи	Відсоток оцінки завдань (завдань)	Кількість завдань (завдань)	Сумарна кількість балів
Змістовний модуль 1			
Виконання і захист практичних робіт	0...5 (10)	4	0...25
Модульний контроль	0...25	1	0...25
Змістовний модуль 2			
Виконання і захист	0...5 (10)	4	0...25

практичних робіт			
Модульний контроль	0...25	1	0...25
За семестр			0...100

Семестровий контроль (іспит/залік) проводиться у разі відмови здобувача від балів поточного тестування й за наявності допуску до іспиту/заліку. Під час складання семестрового іспиту/заліку здобувач має можливість отримати максимум 100 балів.

Білет для іспиту/заліку складається з 2 теоретичних (кожне по 50 балів) завдань. Сума – 100 балів.

7.2 Критерії оцінювання роботи здобувача протягом семестру

Задовільно (60-74) – Показати мінімум знань та умінь. Захистити всі практичні роботи з оцінкою не нижчою за три бали та здати тестування з результатом не менше 60% вірних відповідей. Відпрацювати та захистити всі практичні роботи та індивідуальне завдання. Вміти самостійно визначити небезпечні фактори та методи протистояння ним. Знати наявні засоби індивідуального та колективного захисту та вміти їх застосовувати. Знати можливі види надзвичайних ситуацій та основні засоби з їх подолання та запобігання. Знати основні глобальні екологічні проблеми.

Добре (75-89) – Твердити мінімум, захистити всі практичні роботи з оцінкою не нижчою за чотири бали та здати тестування з результатом не менше 75% вірних відповідей. Показати вміння виконувати та захищати всі практичні роботи в обумовлений викладачем строк з обґрунтуванням рівня «як захист», які запропоновано у них. Вміти самостійно розраховувати ступінь небезпечності об'єкта та надавати рекомендації щодо зменшення показника небезпеки, вжити відповідні осередні заходи захисту від шкідливих виробничих факторів, уражальних чинників (НД). Знати основні оцінки шкоди довкіллю від бойових дій.

Відмінно (90-100) – Знати всі основні точки з оцінкою «відмінно». Досконально знати всі теми та вміти застосовувати їх.

Шкала оцінювання балів і традиційна

Сума балів	Оцінка традиційною шкалою	
	Іспит, диференціальний залік	Залік
90 – 100	Відмінно	Зараховано
75 – 89	Добре	
60 – 74	Задовільно	
0 – 59	Незадовільно	Не зараховано

8. Навчальна діяльність курсу

Відвідування занять. Курсанта пропущені. Характер курсу передбачає відвідування практичних занять. Здобувачі освіти, які за організаційних причин не можуть відвідувати заняття, мають відпрацювати матеріал самостійно. Відпрацювання занять відбувається у письмовій формі шляхом виконання й надання письмового індивідуального завдання.

Дотримання правил академічної доброчесності. Під час вивчення навчальної дисципліни здобувачі освіти мають дотримуватися загально прийнятих морально-етичних норм і правил поведінки, а також академічної доброчесності передбачених Кодексом академічної доброчесності та заохочення її дотримання Національного аерокосмічного університету «Харківський національний інститут». Обговорюється, що роботи здобувачів освіти будуть їх оригінальними дослідженнями або міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фальсифікація джерел, списування, втручання в роботу інших здобувачів вищої освіти створює підставо підсудують, приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності у письмовій роботі

здобувача вищої освіти в підставою для його зарахування викладачем незалежно від масштабів плагіату або обмину.

Вирішення конфліктів. Перелік процедур врегулювання конфліктів, пов'язаних із корупційними діями, зіткненням інтересів, різними формами дискримінації, сексуальними домаганнями, міжособистісними стосунками та іншими ситуаціями, що можуть виникнути під час навчання, а також правила етичної поведінки регламентуються Кодексом етики Національного аерокосмічного університету «Харківський авіаційний інститут».

9. Методичне забезпечення

Підручники, навчальні посібники, навчально-методичні посібники, конспекти лекцій, методичні рекомендації з проведення практичних робіт тощо, які видані в Університеті знаходяться за посиланнями:

- Сторінка дисциплін, що входять до навчального плану:

10. Рекомендована література

Базова

1. Стиценко, Т.Є. Безпека життєдіяльності: навч. посіб./ Т. Є. Стиценко, Г. В. Пронюк, Н. М. Сердюк, І. І. Хорунж. — Харків: ХНУРП, 2018. — 336 с.

2. Безпека життєдіяльності та охорона праці: підручник для студ. спеціальностей з природничих, соціально-гуманітарних наук та інженерно-комунікаційних технологій/ О. Г. Шевченко, О. Г. Замлинська, Р. А. Пираховник, В. В. Зацарний – Київ: КРІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. – 267 с..

3. Безпека життєдіяльності та охорона праці: підручник /за заг. редакцією доктора юридичних наук, професора, члена-кореспондента НАПрН України В. В. Сокурєнка. – Харків: ХНУВС, 2021. – 308 с.

4. Одарченко, М. С. Основи охорони праці: підручник/ М. С. Одарченко, А. М. Одарченко, В. І. Степанюк, В. І. Пудик. – Харків: Стиль-Іздат, 2017. – 334 с..

5. Основи охорони праці: навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів психологічного напрямку/ [Укладено: В. І. Кошель, Г. П. Сав'юк, Б. С. Дзундза]. – Івано-Франківськ: НАІП, 2020. – 182 с.

6. Варивода, К. С. Підлітний знєкт: підручник/ К. С. Варивода, С. І. Городенко. – Переяслав: Домбровський Я. М., 2020. – 596 с.

7. Ткачук, А. І. Підлітний знєкт: Юре законї: навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів з освітньо-кваліфікаційним рівнем магістр/ А. І. Ткачук, О. В. Пулик. – Переяслав: Домбровський Я. М., 2012. – 144 с.

11. Інформаційні ресурси

1. Міністерство освіти і науки України <http://www.mon.gov.ua>, www.osvita.com.
2. Державна служба України з надання інформації <http://www.dsns.gov.ua/>.
3. Рада національної безпеки і оборони України <http://www.rainbow.gov.ua/>.